
הרב אליעזר בן שלמה

עיון במושג השליחות בפרשיות ספר בראשית

פרשת בראשית: התמודדות עם כשלונות לאחר החטא

שילוח לעומת גירוש

הרחקת אדם הראשון מגן עדן מבוארת בשני פסוקים: "וישלחהו מגן עדן" (בראשית ג', כג), "ויגרש את האדם" (שם, כד). תמהים אנו: במבט ראשון חוזרים שני הפסוקים בתכנם זה על זה, ברם, בפסוק הראשון הפעולה היא שילוח, ואילו בשני הפעולה היא גירוש. מה ההבדל בין שילוח לגירוש? נבאר כי שילוח מהווה פרידה זמנית, שכן שליח יכול לחזור, פעמים הוא חייב לחזור ולדווח על שליחותו; דוגמא לכך: "וישלח את העורב ויצא ושוב" (בראשית ח', ז) "וישלח את היונה... ותשוב אליו אל התיבה" (שם ח', ט). לעומת זאת גירוש הוא ניתוק שאין ממנו דרך חזרה.

כן מצינו בהלכה: "כי יקח איש אשה... וכתב לה ספר כריתות ושלחה מביתו... לא יוכל בעלה הראשון אשר שילחה לשוב לקחתה... אחרי אשר הטמאה" (דברים כ"ד, א-ד). כל עוד לא נישאה האשה לזר יכול בעלה הראשון לשוב לקחתה, ואף מצוה יעשה (שכן מחזיר גרושתו היא מצוה). ישראל המגרש את אשתו נאמרה בו לשון שילוח ולא לשון גרושין. ברם אם כהן שילח את אשתו – לא יוכל לשוב לקחתה – שכן בכהנים הכריתות היא "גירושין" ולא שילוח – "ואשה גרושה מאשה לא יקחו" (ויקרא כ"א, ז), "אלמנה וגרושה... את אלה לא יקח" (ויקרא כ"א, יד).

כאשר משה רבינו מבקש מפרעה ללכת לזמן מוגבל לעבוד ה' ולחזור, משתמשת התורה בלשון "שילוח" ("שלח את עמי ויחוגו לי במדבר", שמות ה', ב) ואף בסופו של דבר "ויהי בשלח פרעה את העם" (שמות י"ג, יז) פרעה מקווה שהם יחזרו. כאשר לא חזרו – הוא רודף אחריהם להשיבם. אך ה' מבטיח למרע"ה "כשלחו – גרש יגרש אתכם מזה" (שמות י"א, א) ניתוק סופי ומוחלט.

אף בעניינינו, ה' שולח את האדם מגן עדן לעבוד את האדמה אשר לוקח משם ועדיין הבחירה בידו, לבקש לחזור ולומר לה' עשיתי מצוותך (שהרי מתחילה הניחו בגן לעובדה ולשמרה בראשית ב', טו) לחזור בתשובה.

בידו הבחירה, אם להתעלם מהרמז ולהמשיך בדרכו, או לבקש לחזור. אדם הראשון אינו מגיב על השילוח בחזרה בתשובה השילוח הופך לגירוש ויגרש את האדם. שמא במקום לשוב בתשובה ישוב על עקביו וינסה לשוב בכח לגן, להמרות שוב פי ה' (השווה במדבר י"ד, מ-מה) נוקט ה' בצעד נוסף: "ויגרש את האדם וישכן מקדם... לשמור את דרך עץ החיים" (ג', כד)!

מה יעשה האדם - ויחיה

נכון שלאחר החטא אם ירצה אדם לאכול מעץ החיים הגשמי, כפשוטו, הדרך חסומה לפניו. ברם, אם יחפש את סוד החיים ימצא את "עץ חיים, למחזיקים בה" (משלי ג', יח), את התורה. ימצא את "מקור מים חיים" (ירמיהו ב', יג) את הקב"ה, נכון שלאחר החטא לא ימצא האדם את גן-העדן עלי אדמות. אולם ימצא את גן-העדן העליון שבשמיים. גן-עדן שלא ישיג אותו בעודו חי. ברם, דוקא דרך המות, דרך התיקון והחיבוט שלאחר החטא, הוא ישיג את גן-העדן העליון שבשמיים.

אם ירצה אדם לפרוץ בכוח ולאכול מפירות עץ החיים, יפגוש את להט החרב המתהפכת, שנועדה לשמור מפניו את דרך עץ החיים, ברם, אם ישאף לקודש הקדשים ימצא שם את הכרובים השומרים עבורו בקדושה ובטהרה את דרך עץ החיים.

"טבתא הוא אורייתא לפלחה מן פירי אילן חייא דאתקנהא מימר דה' לנטוראה די יהא קיים ומטייל בשבילי אורחא דחיי עלמא דאתי" (יונתן בן עוזיאל בראשית ג, כד). **ובחרת בחיים!**

פרשת וישב: שלוחים ושליחות בחיי האדם

"תניא, ר' עקיבא אומר: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט, יח) כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר: זה ספר תולדות אדם (בראשית ה', א) כלל גדול מזה" (ירושלמי נדרים ט, ד). כל אדם כותב את ספרו כל מעשיך בספר נכתבים. האדם עצמו הוא ספר, בו הוא כותב כל יום דף. פעמים הדף מלא, פעמים הדף הוא ריק, פעמים הדף נתלש, למרבה הצער. בספר תולדות אדם, פרקים רבים עלומים, אנו מאמינים כי כולם מדי ה' ובהשגחתו. ופעמים שאנו רואים את היד המכוונת, אכן זה טבעו של האדם עלי אדמות שדרכי ההשגחה ברובן נסתרות הימנו. בחלקים ניכרים של חיו, האדם נבוך, האם הוא עושה את המעשה הנכון האם הוא ממלא את רצון ה', האם הוא ממלא כראוי את שליחותו בעולם, מקשיב האדם לבת-קול ולא תמיד הוא זוכה לשמוע את קול ה'.

בפרשה זו מקיים יוסף הצדיק את תודעת השליחות, אם בשליחותם של אחרים ביחס לקביעת גורל חיו, אם בנכונותו שלו עצמו למלא שליחות.

בפרשת השבוע קוראים אנו על ארבעה שלוחים: יעקב אבינו, האיש עלום השם, ראובן ויוסף, והם בחינת מעשה אבות סימן לבנים, להכיר בכך, כי כל אדם נושא שליחותו של מקום.

"ויאמר ישראל אל יוסף... וישלחם מעמק חברון" (ל"ז, יג-יד) מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון (רש"י, עפ"י סוטה י"א, א). יעקב אבינו חושב כי הוא שולח את בנו לראות שלום אחיו, אבל לאמיתו של דבר הוא ממלא משימה להגשים את ברית בין הבתרים.

פעמים רק כעבור זמן רב, פעמים רק לאחר מאה ועשרים שנה בעולם האמת מתגלית לאדם משמעות מעשיו.

"וישמע ראובן ויצילהו מידם" (שם, כא), "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו" (שם, כב) במדרש (ויק"ר ל"ד, ט):

א"ר יצחק לימדתך תורה דרך ארץ שכשיהא אדם עושה מצוה, יהא עושה אותה בלב שלם, שאילו היה ראובן יודע שהקבה"ו מכתוב עליו "וישמע ראובן ויצילהו מידם", בכתפו היה טוענו ומוליכו אצל אביו (רות רבה פ"ה).

נתקשו המפרשים בביאור דברי המדרש "אילו היה ראובן יודע שהקבה"ו מכתוב עליו..." האם כתיבת הדברים ופרסומם, הם השיקול המכריע בקיום מצוה, בהצלת נפשות. שאלו בעלי המוסר, האם מן הראוי שהמניע לעשות טוב יהא הפרסום והכבוד.

אלא ללמדך שאם אדם שומע קול ה' את מי אשלח אם אדם מבין שהדבר נוגע לו, שהדבר מוטל עליו, חייב לפעול בכל כחו, ללא לאות, ללא שיור, ולצורך כך לעשותו בפרסום גדול, להחשיב את הדבר. נפסק להלכה מכאן שראוי לכתוב ולפרסם את העושה מצוה (שו"ת הרשב"א תקפא).

יוסף - "ויאמר לו הנני", רש"י: לשון ענוה וזריזות, נזדרז למצות אביו, אעפ"י שהיה יודע באחיו ששונאים אותו, נטל מסבא רבה, אברהם אבינו את הכח להקריב ולומר "הנני".

ארבעה יסודות של "שליחות" האדם בעולמו של הקב"ה, לימדה אותנו פרשת השבוע:

א. להכיר שאף דברים הנראים לאדם מקריים, אין הם אלא כלי ודרך למלא בהן שליחות.

- ב. לידע, כי פעמים המעשה הפומבי, המפורסם, הוא הגדול, פעמים המעשה הקטן, העלום, הוא המכריע;
- ג. כאשר שומע אדם את הקול מדבר אליו, יידע כי עליו לפעול בלב שלם, בכל כחו;
- ד. להיות נכון בכל עת למלא שליחות גם אם הוא צריך להקריב משלו עבור מילוי השליחות.